

Andalusië

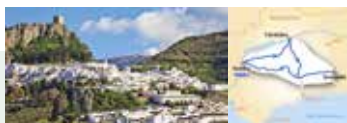
Mijas
Dhoxax/Stock

De regio's in deze gids

(zie de kaart aan de binnenzijde van het omslag)

1	Provincie Sevilla	126
2	Provincie Córdoba	216
3	Provincie Jaén	282
4	Provincie Granada	334
5	Provincie Almería	418
6	Provincie Málaga	450
7	Provincie Cádiz	530
8	Provincie Huelva	604

INHOUD

J. Peral/age fotostock

NIET TE MISSEN

Een keuze uit de mooiste plekjes ...6

HOOGTEPUNTEN VAN MICHELIN

De mooiste reisherinneringen 10

REISPLANNER

Een keuze uit de mooiste routes...18

DE REIS VOORBEREIDEN

Reistips 28

NAAR ANDALUSIË

Met het vliegtuig 30

Met de auto 30

Met de trein 31

Met de bus 31

VOOR HET VERTREK

Klimaat 32

Nuttige adressen 32

Formaliteiten 34

Bellen naar Spanje 34

Budget 35

Overnachten 35

Uit eten 37

ANDALUSIË VAN A TOT Z

Rubrieken
in alfabetische volgorde 40

MET HET GEZIN

Bezienswaardigheden
en activiteiten 51

MEMO

Evenementen 53

Leestips 54

Muziek 55

Films 55

MEER WETEN OVER ANDALUSIË

ANDALUSIË VANDAAG

Andalusische levenskunst 58

Bevolking 58

Bestuur en economie 59

VOLKSKUNST EN TRADITIES

Feesten en festiviteiten 65

Corrida 67

Flamenco 69

Klederdracht 72

Traditionele architectuur 73

GASTRONOMIE

Arabische invloed 75

Kenmerken van de gastronomie ..75

Specialiteiten 77

Tapas 78

Andalusische wijnen 78

CULTUUR

Literatuur 81

Muziek 82

Film 82

NATUUR EN LANDSCHAP

Tussen zee en bergen 84

Klimaat, flora en fauna 89

AL-ANDALUS

Bevolking 92

Stad of platteland? 92

Cultuur 94

KUNST EN ARCHITECTUUR

Prehistorie en Grieks-Romeinse
oudheid 96

Spaans-Visigotische kunst 97

Spaans-Moorse kunst 97

Middeleeuwse kunst 101

Renaissance 102

Barok 105

Gouden eeuw van de Andalusische schilderkunst	107
19de en 20ste eeuw	108
Enkele kunsttermen	110
ABC van de architectuur	112

GESCHIEDENIS

Vóór Christus	114
Romeinse overheersing	115

Visigotische overheersing	116
Al-Andalus of het Moorse Andalusië	116
De Andalusische gouden eeuw ..	119
De lange crisis van de 17de-18de eeuw	120
Conflicten in de 19de eeuw	121
20ste eeuw	122
Belangrijke data	123

STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 PROVINCIE SEVILLA

Sevilla	130
Parque Natural de la Sierra Norte de Sevilla	194
La Campiña	197

2 PROVINCIE CÓRDOBA

Córdoba	220
Montilla	264
Sierra Subbética	270

3 PROVINCIE JAÉN

Jaén	284
Baeza	295
Úbeda	304
Parque Natural de las Sierras de Cazorla, Segura y Las Villas	315
Andújar	326
Parque Natural de Despeñaperros	329

4 PROVINCIE GRANADA

Granada	338
Montefrío	378
Alhama de Granada	383
Guadix	386
Sierra Nevada	391
Las Alpujarras	397
Almuñécar	411
Huéscaar	415

5 PROVINCIE ALMERÍA

Almería	422
Costa de Almería	434
Parque Natural de Cabo de Gata-Níjar	440
Vélez Blanco	447

6 PROVINCIE MÁLAGA

Málaga	452
Costa del Sol	477
Ronda	496
Antequera	508
La Axarquía	520

7 PROVINCIE CÁDIZ

Cádiz	534
Jerez de la Frontera	551
Sanlúcar de Barrameda	564
Ruta de los Pueblos Blancos	570
Vejer de la Frontera	578
Costa de la Luz	582
Campo de Gibraltar	591
Jimena de la Frontera	601

8 PROVINCIE HUELVA

Huelva	608
Parque Nacional de Doñana	619
Parque Natural de la Sierra de Aracena y Picos de Aroche	628
Minas de Riotinto	634

**RAADPLEEG VOOR
IEDERE PLAATS ONS
ADRESBOEKJE**

Register	638
Kaarten en plattegronden	649
Woordenlijst	achterflap

NIET TE MISSEN

★★★ De reis waard

★★ Een omweg waard

★ Interessant

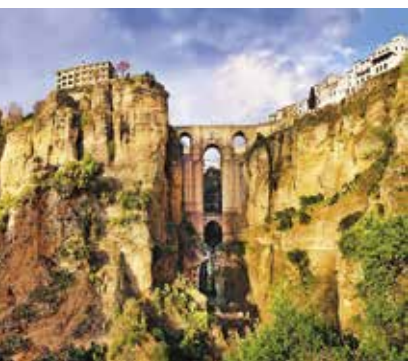

★★★

Het Alhambra van Granada

Al-hamrá, 'het rode paleis', tekent zich af tegen de besneeuwde bergen van de Sierra Nevada: een sprookje!
Zie blz. 339.

perszmg1982/Fotosearch.LBRF/age fotostock

bluejayphoto/Stock

★★★

Ronda

De Duitse dichter Rilke noemde Ronda 'de droomstad'. Door haar spectaculaire ligging boven een diepe kloof en het unieke architectonisch erfgoed maakt de stad een onvergetelijke indruk.
Zie blz. 496.

J. Feuerer/age fotostock

Parque Natural de las Sierras de Cazorla, Segura y Las Villas

Het meest ongerepte natuurpark van Andalusië en een ideale bestemming voor natuurliefhebbers. Zie blz. 315.

Route van de witte dorpen

Een reeks Arabisch aandoende dorpen, sneeuwwit glinsterend in een weelderig berglandschap. Zie blz. 570.

J. Peral/age fotostock

Pe_L_1971/Stock

Sevilla

De hoofdstad van Andalusië, gedomineerd door het sierlijke silhouet van de Giralda, combineert een rijk cultureel erfgoed met een warme en uitbundige sfeer. Zie blz. 130.

Plaza de la Encarnación, panorama vanaf het uitkijkterras van de Metropol Parasol, gebouwd door de architect J. Mayer-Hermann *P. Escudera/hemis.fr*

SP **Kijk uit over de olijfgaarden** die zich uitstrekken over de heuvels ten zuiden van Jaén en het landschap verfraaien met geometrische patronen zover het oog reikt. **Zie blz. 326.**

Avontuurlijke tocht over de Caminito del Rey
Juan García Aunió/easyFotostock/age fotostock

SP **Wees een waaghals op de Caminito del Rey**, die zich in een diepe kloof langs een steile bergwand slingert. Wie last van hoogtevrees heeft, kan er beter niet aan beginnen, want het laatste stuk voert over een smalle loopbrug die ruim 100 m boven de grond hangt! **Zie blz. 516.**

SP **Maak een tapastocht** in Sevilla, ga van bar naar bar om de specialiteiten van elk etablissement te proeven en geniet van het Andalusische leven. **Zie blz. 78.**

SP **Kijk uw ogen uit op** de promenade van de futuristische Metropol Parasol, een verbluffend bouwwerk van hout op de Plaza de la Encarnación in het hart van Sevilla. **Zie blz. 187.**

TOP 5 Pittoreske wijken

1. Santa Cruz, in Sevilla (blz. 154)
2. Albaicín, in Granada (blz. 359)
3. Judería, in Córdoba (blz. 227)
4. Barrio del Pópulo, in Cádiz (blz. 535)
5. Barrio de Las Cuevas, in Guadix (blz. 388)

Een straatje in Córdoba
clodia/Stock

SP Loop mee met een bedevaart

om te zien wat geloofsijver in Andalusië betekent. En waarom dan niet de bedevaart aller bedevaarten – die van El Rocío, die elk jaar met Pinksteren wel een miljoen gelovigen uit heel Spanje trekt. De rest van het jaar is het doodstil in El Rocío, een soort wildwestdorp met stoffige zandstraten. **Zie blz. 622.**

SP Voel uw bloed sneller stromen

bij het zien van een *sevillana*, een feestelijke verleidingsdans die het verhaal van een onstuimige en gepassioneerde liefde vertelt, waarin de blikken evenveel zeggen als de lichaamsbewegingen. **Zie blz. 138.**

De bedevaart van El Rocío
Kaas/Sime/Photonstop

Steden vol kunst en geschiedenis

15 dagen

Route: 1150 km langs de grootste cultuurschatten van Andalusië.

● Dag 1 & 2 Málaga

Bezoek de belangrijkste bezienswaardigheden van de stad (**blz. 452**) en maak een uitstapje naar het schitterende Antequera (**blz. 508**).

● Dag 3 Ronda

Kijk uw ogen uit in La Ciudad (**blz. 497**) en geniet van de gezellige drukte in El Mercadillo (**blz. 503**).

● Dag 4 & 5 Cádiz

Rijd via Arcos de la Frontera (**blz. 570**), een prachtige witte stad die trots op een rotsplateau ligt, naar Jerez de la Frontera (**blz. 551**). Bekijk deze oude wijnstad en bezoek een bodega voordat u verder rijdt naar Cádiz (**blz. 534**), waar u de nacht doorbrengt. Blijf de volgende dag in Cádiz om op uw gemak door de middeleeuwse straatjes te wandelen en van de sfeer te genieten.

● Dag 6-8 Sevilla

Zie het programma onder 'Sevilla-Córdoba-Granada' (**blz. 18**).

● Dag 9-11 Córdoba

Volg een mooie route langs Carmona (**blz. 197**), Marchena (**blz. 201**), Osuna (**blz. 203**) en Écija (**blz. 208**), vier schilderachtige stadjes in La Campiña, en rijd dan door naar Córdoba (**blz. 220**). Besteed de volgende twee dagen aan een bezichtiging van Córdoba en Madinat al-Zahra (zie het programma onder 'Sevilla-Córdoba-Granada', **blz. 18**).

● Dag 12 Úbeda

Ga op weg naar twee parels van de renaissancearchitectuur in het noorden van Andalusië: het stadje Baeza (**blz. 295**) en het nabijgelegen Úbeda (**blz. 304**).

● Dag 13 & 14 Granada

Neem voordat u koers zet naar Granada (zie het programma onder 'Sevilla-Córdoba-Granada', **blz. 18**) een kijkje in Jaén (**blz. 284**), al was het alleen maar vanwege zijn schitterende renaissancekathedraal en de grootste Arabische baden van Spanje.

● Dag 15 Málaga

Rijdt terug naar Málaga (blz. 452) via de Costa Tropical (blz. 412) en stop onderweg in Salobreña (blz. 413), dat een prachtig strand heeft, en daarna in Nerja (blz. 525). Ga aan het eind van de dag winkelen in Málaga, maak een wandeling langs de haven en ga tapas eten in het voetgangersgebied.

Tips: reserveer voor uw bezoek aan het Alhambra; ga bij voorkeur in het voorjaar of in het najaar, dan is het heerlijk weer en veel minder heet dan in de zomer.

De kathedraal van Jaén

J.J. Pascual/age fotostock

Het spectaculair gelegen Ronda

Bareta/Stock

Andalusië van A tot Z

AMBASSADES EN CONSULATEN

Ambassade van Nederland – Paseo de la Castellana 259-D - 28046 Madrid - ☎ (+34) 91 353 75 00 - mad@minbuza.nl.

Sinds 12 januari 2016 is het ministerie van Buitenlandse Zaken 24/7 bereikbaar voor reizigers op ☎ +31 247 247 247.

Consulaat van Nederland

In Sevilla – Calle Placetines 1 - 41004 Sevilla.

Ambassade van België – Paseo de la Castellana 18 - 28046 Madrid - ☎ 915 776 300 - <https://spain.diplomatie.belgium.be>.

Consulaten van België – Calle Fabiola 10 - 41004 Sevilla - ☎ 639 548 037; Hotel Playa de la Luz - Avenida de la Diputación - 11520 Rota (Cádiz) - ☎ 956 810 516.

ELEKTRICITEIT

Het voltage is net als in Nederland en België: 220 V.

FEESTDAGEN

Het is ondoenlijk om een complete lijst op te stellen, want elke plaats heeft zijn eigen feestdagen. We vermelden daarom alleen het Feest van de Autonome Regio en de feestdagen die voor heel Spanje gelden:

1 januari – Nieuwjaar.

6 januari – Driekoningen.

28 februari – Dag van Andalusië.

Witte Donderdag, Goede Vrijdag

1 mei – Dag van de Arbeid.

15 aug. – Maria-Hemelvaart.

12 okt. – Nationale feestdag.

1 nov. – Allerheiligen.

6 dec. – Dag van de Grondwet.

8 dec. – Onbevleete ontvangenis.

25 dec – Kerstmis.

Bezienswaardigheden zijn doorgaans gesloten op 25 december, 1 en 6 januari, Goede Vrijdag en 1 mei. Informeer voor alle andere feestdagen bij de bezienswaardigheid in kwestie of bij het plaatselijke toeristenbureau.

FOOIEN

In bars, restaurants en hotels zijn de prijzen inclusief bediening. Toch is het heel gebruikelijk om een fooi te geven, ook aan taxichauffeurs.

GEBRUIKEN EN GEWOONTES

In de zomermaanden, tijdens de heetste uren van de dag, zult u zeker de bijna heilige gewoonte om een **siësta** te houden overnemen. Het leven ligt even stil in de Andalusische steden, van 15.00 tot 18.30 of 19.00 u.

In het merendeel van de cafés (behalve die met een groot terras waar kelners rondlopen) is het de gewoonte om consumpties **aan de bar te bestellen**. Die worden dan óf naar uw tafeltje gebracht óf u wacht erop en neemt ze zelf mee. Hetzelfde geldt voor de **tapasbars**, waar iedereen vaak staande eet op straat. Zo ziet u meteen waar de populairste plekjes zijn.

Nog even dit: in Spanje **tutoyeert** vrijwel iedereen elkaar. Het wordt steeds minder gebruikelijk om nog het formele *Usted* ('Uw edele') te gebruiken.

GELD

Spanje maakt deel uit van de euro-zone.

Banken

Banken zijn geopend van maandag tot en met zaterdag van 8.30/9.00 tot 13.00/14.00 u. In de zomer en in kleinere steden zijn ze op zaterdag gesloten.

Creditcards

De meeste hotels (behalve kleine *hostales*), restaurants en winkels accepteren de belangrijkste credit-cards.

Als u uw kaart verliest, kunt u hem blokkeren bij:

Master Card – ☎ 001-3142756690.

Visa – ICS ☎ 0031 20 6600678.

Geldautomaten

U vindt ze vrijwel overal in de centra van steden. Vaak kunt u op het scherm uw taalkeuze aangeven.

 Goed om te weten – Voor pinnen met een creditcard moet u vaak wat extra betalen. Met de Nederlandse bankpassen kunt u gratis (tot een maximumbedrag per dag) pinnen uit automaten met het Maestro-logo.

GEZONDHEID

 Goed om te weten – Allergieën voor olifboompollen (van april tot juli) kunnen vrij heftig zijn. Heel wat mensen hebben er last van.

Noodgevallen

Bel voor spoedeisende hulp **112** (het gratis Europese alarmnummer).

Apotheken

Apotheken zijn meestal geopend van 9.30 u tot 13.30 u en van 16.30 u tot 20.00 u. In grote steden zijn ze soms ook de hele dag door geopend. De lijst van apotheken met nacht- en weekenddienst hangt op de deur of het raam en staat ook in de krant.

INTERNET

In de grotere steden zijn internet-café's waar u tegen een redelijk bedrag (€ 1,50 à 3 per uur) van internet gebruik kunt maken.

Bovendien kunt u in de meeste hotels (en restaurants) gebruikmaken van **wifi**, al dan niet tegen betaling.

MEDIA

De belangrijkste **dagbladen** zijn *ABC*, *El Mundo* en *El País*.

Andalusië heeft ook tal van lokale kranten zoals *Diario Sur* (Málaga), *Ideal* (Granada), *El Diario de Sevilla*, *Diario Córdoba*, *Diario Granada*, *El Correo de Andalucía*, evenals enkele gratis kranten (*Qué, 20 Minutos*).

Spanje telt 26 nationale **televisienetten**. Andalusië heeft bovendien een regionale zender: Canal Sur.

MUSEA EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

De openingstijden van **musea** staan vermeld in deze gids. De meeste sluiten tussen 14.00 en 17.00 u, behalve de grote musea, die de hele dag door zijn geopend. Maandag is doorgaans de sluitingsdag.

Bij **kerken** staan alleen de openingstijden vermeld als er binnen iets bijzonders is te zien. Beroemde kathedraal en kerken met een toeristische reputatie (meestal niet gratis) zijn een groot deel van de dag geopend, andere kunnen tijdens kerkdiensten worden bezichtigd (meestal is de kerk vanaf een halfuur voor tot een halfuur na de dienst geopend). In dat geval zijn uiteraard een eerbiedige houding en gepaste kleding gewenst.

Openingstijden

In het algemeen variëren de openingstijden in Andalusië afhankelijk van het seizoen. De **winter- en zomerroosters** worden vastgelegd op bepaalde data, die variëren per stad en soms ook per

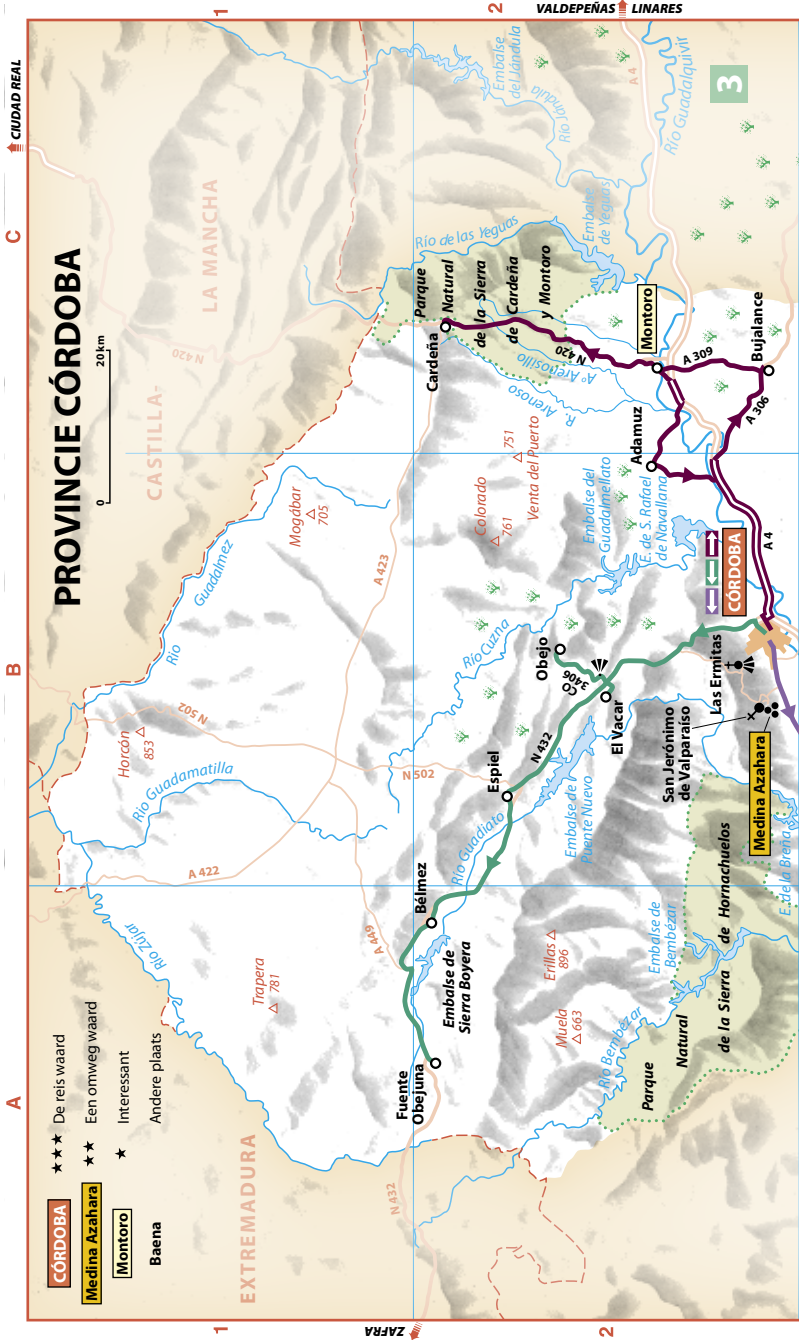

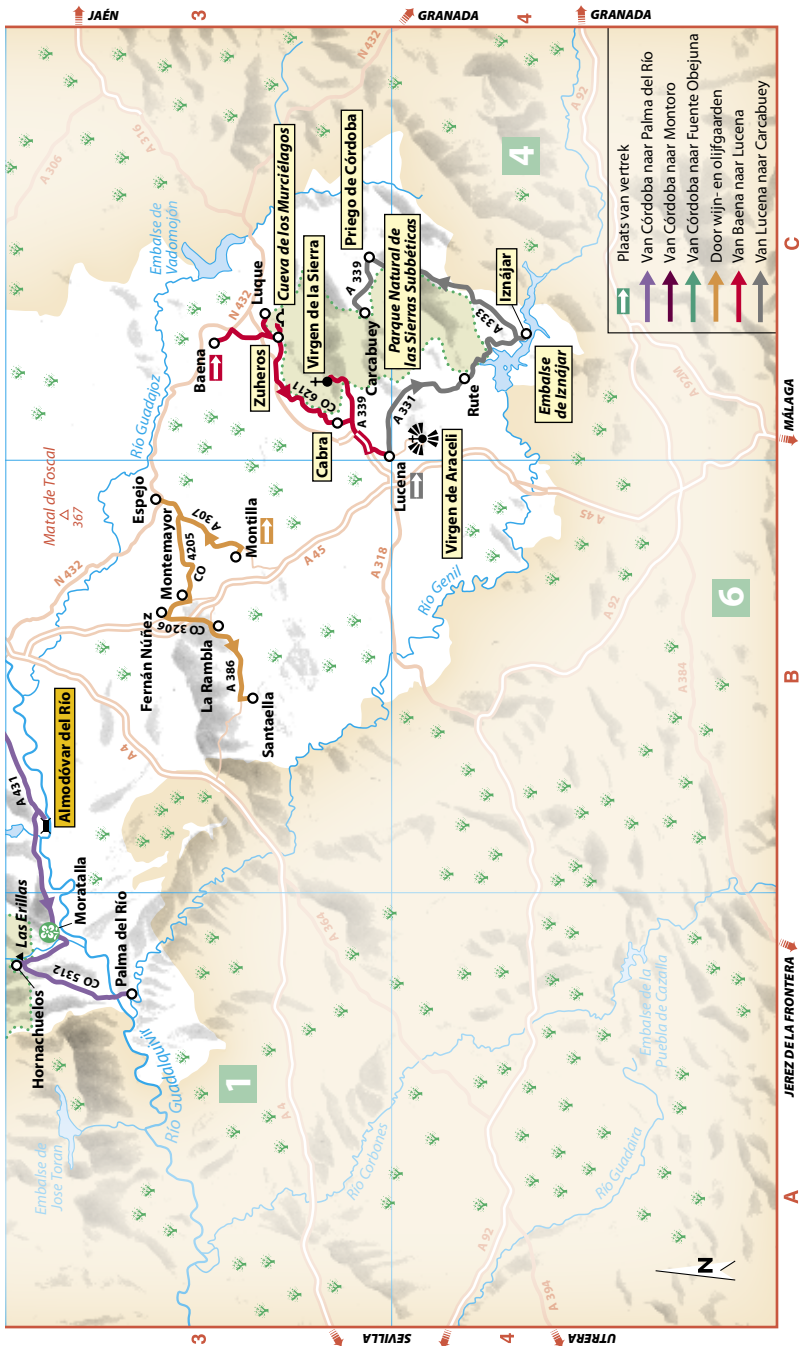
Provincie Córdoba **2**

Michelinkaart 578 – Provincie Córdoba

- ▶ CÓRDOBA★★★ EN RONDRITTEN** **220**
51 km ten zuiden van Córdoba:
- ▶ MONTILLA EN RONDRIT** **264**
80 km ten zuidoosten van Córdoba:
- ▶ SIERRA SUBBÉTICA★ EN RONDRITTEN** **270**

PROVINCIE CÓRDOBA

Córdoba

326.609 inwoners - provincie Córdoba

Córdoba, op de noordoever van de Guadalquivir, behoort met Sevilla en Granada tot de drie grootste steden van Andalusië, maar is rustiger dan de andere twee. De prachtige stad was ooit het hart van het Romeinse Baetica en later een van de toonaangevende centra van Al-Andalus. De moskee-kathedraal met rood-witte bogen symboliseert de enorme rijkdom van de Spaans-islamitische beschaving. Maar de Mezquita, die op de Werelderfgoedlijst van Unesco staat, is zeker niet het enige dat de stad te bieden heeft. Kerken en paleizen, een doolhof aan smalle straten en stegen, patio's en balkons vol bloemen: alles nodigt uit tot een romantische verkenningstocht vol verrassingen.

ADRESBOEKJE: BLZ. 254

Overnachten, uit eten, winkelen, sport en ontspanning enz.

INLICHTINGEN

Toeristenbureau 'Puerta del Puente' – Pl. del Triunfo - ☎ 902 201 774/957 355 179 - ma-vr 9.00-19.00, za, zo, feestd. 9.30-14.15 u - www.turismodecordoba.org. Andere informatiepunten: Pl. de las Tendillas en het Renfe/AVE-station.

Pulsera Turística de Córdoba – ☎ 902 201 774 - € 10. Deze pas geeft 50 procent korting op een aantal bezienswaardigheden: het Alcázar (bezigting/klank-en-lichtspel), de Baños Califales, het Museo Taurino en het Museo Julio Romero de Torres, en 20 procent op het paardenspektakel van de Caballerizaz Reales.

LIGGING

Regiokaart B2 (blz. 218-219). Córdoba ligt in het hart van de gelijknamige provincie. De snelweg A4-E5 verbindt de stad met Écija (52 km zuidwestwaarts) en Sevilla (150 km), de A45 verbindt Córdoba met Málaga (163 km) en de N432 voert naar Granada (203 km zuidoostwaarts).

PARKEREN

Rijd de stad binnen over de Puente San Rafael aan de Avenida del Conde de Vallellano, die leidt naar

de grote parkeerterreinen buiten het centrum (€ 20-25/24 uur). Het historische centrum is daar vlakbij. Veel hotels bieden een ondergrondse parkeermogelijkheid, maar vaak is die niet zo makkelijk bereikbaar (informeer naar de tarieven bij de reservering). Ga zeker niet met de auto de smalle straatjes van de binnenstad in (behalve als uw hotel een eigen parking heeft), want afgezien dat het lastig manoeuvreren is, riskeert u een boete (videobewaking). Op de rechteroever van de Guadalquivir kunt u gratis parkeren.

AANRADERS

De Mezquita-Catedral; de Judería; het Alcázar; de Torre de la Calahorra en het Palacio de Viana.

PLANNING

Twee dagen volstaan voor een bezoek aan de moskee en omgeving, de musea en de kerken uit de periode van koning Ferdinand. U kunt ook een excursie naar de Medina Azahara of het kasteel Almodóvar del Río op het programma zetten. Wilt u Córdoba in april-mei bezoeken, informeer dan naar de data van de Semana Santa, de Cruces de Mayo

De Omajjadenmoskee van Córdoba
Cassandra Moons/Stock

en de Fiesta de los Patios, want in deze periode is de stad overvol en is reserveren voor overnachtingen dus noodzakelijk. Hetzelfde geldt voor het internationale gitaarfestival in juli. Als u maar weinig tijd hebt, kunt

u vanuit Sevilla met de trein naar Córdoba (45 min.) reizen en volstaan met een bezoek aan de moskee.

 MET KINDEREN

Een ritje met de koets.

2

Bezichtigen **Plattegrond van de moskee (blz. 225)**

★★★ MEZQUITA-CATEDRAL

*Calle Cardenal Herrero 1 - ☎ 957 470 512 - www.catedraldecordoba.es - ♿ -
maart-okt.: ma-za 8.30-9.30, 10.00-19.00 u (nov.-feb. 18.00 u), zo, feestd. 8.30-11.30,
15.00-19.00 u (nov.-feb. 18.00 u), (toegang tot 30 min. voor sluiting) -€ 10 (10 tot 14
jaar € 5, gratis tot 10 jaar en voor iedereen ma-za 8.30-9.30 u); audiotour € 3,50.
Avondbezigting 'El Alma de Córdoba': zie kader blz. 226.*

Het verhaal dat de architectuur van dit unieke monument vertelt, is zo fascinerend, omdat het een duidelijke en gelijktijdige weerspiegeling is van zowel het islamitische als het christelijke geloof.

De huidige moskee werd gebouwd tussen de 8ste en 10de eeuw op de plaats van de Visigotische basiliek van San Vicente. Na de reconquista bouwden de christenen in de 16de eeuw een gotische kathedraal pal in het hart van dit islamitisch heiligdom, waardoor een van de origineelste bouwwerken ter wereld werd gecreëerd.

Grondplan

De Mezquita is een van de meesterwerken van de islamitische kunst. Het grondplan is dat van de traditionele Arabische moskee, gebaseerd op het huis van de profeet Mohammed in Medina: een plein met een gekanteelde muur, een

De stad van de kaliefen

De geschiedenis van Córdoba is bijzonder rijk: hoofdstad van de Romeinse provincie Baetica, kosmopolitisch centrum in de gouden tijd van de Moren én bastion van de reconquista. Op een schitterende manier zijn de sporen van deze rijke geschiedenis in de architectuur bewaard, vooral in het historische centrum, dat in 1984 op de Werelderfgoedlijst van Unesco is geplaatst.

ROMEINSE STAD

De stad werd gesticht in 169 v.C. door de Romeinse pretor Claudius Marcellus en enkele jaren later bevorderd tot hoofdstad van de provincie Baetica en bleef dat tot bijna het einde van het West-Romeinse Rijk in 476. De bloeiperiode begon met de aanleg van de Via Augusta en de bouw van de stadsmuren. Het culturele klimaat in Córdoba trok grote namen, zoals de redenaar **Seneca de Oudere** (ca. 60 v.C.-39 n.C.), zijn zoon, de filosoof **Seneca de Jongere** (ca. 4 v.C.-65 n.C.), de stoïcijnse wijsgeer en leermeester van Nero, en de dichter **Lucanus**, neef van Seneca de Jongere, studiegenoot van Nero en auteur van *Pharsalia*, een episch gedicht over de oorlogen tussen Caesar en Pompeius. Het christelijke Córdoba was de bakermat van **bisschop Ossius** (257-359), raadsman van keizer Constantijn en geducht tegenstander van het arianisme op het Concilie van Nicea, waarvan hij zelf de voorzitter was. In deze doctrine, genoemd naar de stichter Arius, wordt de Drie-eenheid niet geaccepteerd en is Jezus ondergeschikt aan God.

CÓRDOBA IN DE MOORSE TIJD

Na een donkere periode als gevolg van de val van het Romeinse Rijk werd Córdoba in 711 door de Moren veroverd en bloeide op tot een van de belangrijkste en meest verlichte steden van West-Europa. De emirs zouden er tot 719 resideren en in 756 richtte Abd al-Rahman I, de enige Omajjaad die de slachtpartij in opdracht van de Abassiden overleefde, een **onafhankelijk emiraat** op dat alleen nog het religieuze gezag van Bagdad erkende. Er kwam meer stabiliteit en geleidelijk werd er een rechtssysteem in het leven geroepen. In de 9de eeuw bereikten de kunsten en letteren onder Abd al-Rahman II een grote hoogte. De uit het huidige Irak afkomstige dichter en musicus **Ziryab** (789-857) won het hof voor zich met zijn verfijnde kunst.

KALIFAAT

In 929 riep **Abd al-Rahman III** zichzelf uit tot oppermachtige kalief van het geheel onafhankelijke Córdoba en maakte een aanvang met de bouw van de **Medina Azahara**. Hij concentreerde alle machten en Córdoba werd een belangrijk bestuurscentrum. De handel bloeide dankzij een uitstekend wegennet en de stedelijke economie kwam tot grote ontwikkeling. Ook de nijverheid, landbouw en veeteelt profiteerden van de economische voorspoed. De 10de eeuw was een periode van vrede en welvaart, die zorgden voor een ongekende culturele uitstraling. In het tolerante klimaat van die dagen leefden de drie gemeenschappen – joodse, christelijke en islamitische – vreedzaam samen en verrijkten elkaar. Córdoba werd de hoofdstad van de hele westerse wereld, waar de politieke, economische, artistieke en culturele macht was geconcentreerd. Het aantal inwoners steeg tot ruim 250.000; sommige kroniekschrijvers noemen zelfs cijfers van rond het miljoen. De stad telde zo'n 3000 moskeeën, een overvloed aan

soeks en baden en een uiterst complex rioleringsstelsel. Daarnaast waren er een beroemde universiteit, diverse bibliotheken (die van kalief al-Hakam II wordt beschouwd als de grootste van die tijd) en tal van prachtige bouwwerken. Bezoekers raakten overweldigd door de luxe en verfijning, zoals die nog zichtbaar is in de overgebleven kunstwerken uit die periode. *Het boek van de rechters* van al-Kushami, een tijdgenoot van de eerste kalief, en de *Kroniek* van Ibn al-Qutiya, die omstreeks 970 overleed, getuigen ervan.

EEN KONINKRIJK VAN TAIFA'S

De eerste dertig jaar van de 11de eeuw werden gekenmerkt door een felle machtsstrijd die in 1031 tot het einde van het kalifaat zou leiden. Machtige steden verklaarden zich onafhankelijk en werden *reinos de taifas*. Kunst en cultuur bleven echter onverminderd bloeien in de tradities van het kalifaat. Tot aan de herovering van de stad door de Castillianen in 1236 was Córdoba zelf een *taifa* zoals vele andere. Het bracht in deze periode grote figuren voort op het gebied van de wetenschap (astronomie, wiskunde en geneeskunde) en van de filosofie. De commentaren van de Moor **Averroës** (1126-1198) op de werken van Aristoteles zouden in de late middeleeuwen een ongeëvenaarde invloed uitoefenen, terwijl de Joodse rabbijn **Maimonides** (1135-1204) wereldfaam verwierf als filosoof en arts. Zijn *Gids der verdoelden*, waarin hij geloof en rede met elkaar trachtte te verzoenen, beïnvloedde niet alleen joden en moslims, maar ook christelijke denkers als Thomas van Aquino.

CHRISTELIJK CÓRDOBA

Op 29 juni 1236 heroverde **Ferdinand III** de stad. De komst van de christenen bracht radicale verandering in het architectonische beeld van de stad: de moskee werd kathedraal en er werden veertien zogeheten 'fernandistische' parochiekerken gebouwd. Córdoba werd een bruggenhoofd in de reconquista. In de 15de eeuw ging **Christoffel Columbus** in Córdoba voor het eerst bij het Katholieke Koningspaar (1486) op audiëntie om zijn plannen voor een expeditie naar Indië uiteen te zetten. De Kroon besloot uiteindelijk zijn project te steunen en in april 1492 werden de Overeenkomsten van Santa Fe in Granada getekend, waarbij Columbus zich verplichtte een nieuwe handelsroute naar Azië te zoeken. Het avontuur dat de loop van de geschiedenis grondig zou veranderen, kon beginnen.

DE JODEN IN CÓRDOBA

De Joden arriveerden eerder in Córdoba dan de Arabieren en veroverden er snel een vooraanstaande plaats in de handel en het wetenschappelijk onderwijs. Zij ontvingen de Moren met sympathie en woonden bij elkaar in de smalle straatjes van de wijk rond de Puerta de Almodóvar; in de Calle Judíos verrees een synagoge. Toen Ferdinand III de stad in 1236 heroverde, behielden de Joden hun invloed dankzij hun academies. Maar geleidelijk werden zij het slachtoffer van vervolging. Halverwege de 13de eeuw werden zij gedwongen mee te betalen aan het onderhoud van de katholieke kerk en uiteindelijk kregen zij de schuld van alle denkbare rampen en ongelukken, totdat ze in 1492 door Isabella de Katholieke uit Spanje werden verjaagd.

patio voor de rituele reiniging, een gebedsruimte en een minaret. Aanvankelijk deelden de moslims de locatie van de Visigotische kerk van de H. Vincent met de christenen. Toen hun gedeelte al gauw ontoereikend bleek voor het vrijdaggebed, kocht Abd al-Rahman I (756-788) het deel van de christenen en begon rond het jaar 780 met de bouw van een prachtige moskee met elf beuken die allemaal uitkomen op de Patio de los Naranjos. Marmeren pilaren en kapitelen van oude Romeinse en Visigotische gebouwen werden opnieuw gebruikt in de moskee, die beroemd werd om een **bouwkundige innovatie** die uniek is in zijn genre: om extra hoogte en ruimte te creëren, plaatste men op het eerste niveau van zuilen en bogen een tweede met een nieuwe reeks pijlers en gewelven. Abd al-Rahman II (833-848) breidde de moskee een eerste keer uit door de muur van de kibla te verplaatsen naar de huidige Capilla de Villaviciosa; in 961 liet Al-Hakam II hem opnieuw opschuiven om de huidige mihrab (gebedsnis) te bouwen (zie blz. 226); in 987 gaf Al-Mansoer de moskee ten slotte haar definitieve omvang door parallel aan de bestaande beuken nog eens acht nieuwe toe te voegen (te herkennen aan de vloeren van rode steen).

Na de reconquista, toen de christenen het heiligdom gebruikten voor hun erediensten, werden de poorten naar de Patio de los Naranjos gesloten, op de Puerta de las Palmas na.

Buitenkant

De **minaret** van Abd al-Rahman III, vanwaar de muezzin de gelovigen oproep tot gebed, werd in de late 16de en vroege 17de eeuw ingebed in een barokke toren. Tegenwoordig kunt u de minaret beklimmen voor het schitterende uitzicht (9.30-13.30, 16.00-17.30 u of 18.30 u in maart-okt. - vertrek iedere 30 min. per groep van max. 20 pers. - € 2. Verboden voor kinderen onder 7 jaar, ouderen en hartpatiënten, omdat het equivalent van 12 verdiepingen te voet moet worden afgelegd).

In de zijkant bevindt zich de 14de-eeuwse **Puerta del Perdón** ('Deur van de Vergiffenis'), een met brons beslagen deur in mudejarstijl die uitkomt op de straat.

In de noordmuur, die uitkomt op Calle Cardenal Herrero, staat achter tralies en in een krans van lampjes de **Virgen de los Faroles** ('Maagd van de Lantaarns'), die in Córdoba intens wordt vereerd. Het origineel van dit werk van Julio Romero de Torres staat in het aan hem gewijde museum.

U moet om de Mezquita heen lopen om de fraaie versiering van de toegangsdeuren te bewonderen. De meeste zijn tegenwoordig permanent gesloten. Aan de Calle Torrijos bevindt zich de Puerta de San Estebán, een van de oorspronkelijke deuren van de Grote Moskee, gemaakt onder Abd al-Rahman I en later door Abd al-Rahman II veranderd. Eveneens zeer fraai bewerkt is de Puerta del Palacio.

Patio de los Naranjos – Deze patio met zuilengangen aan drie zijden ontleent zijn naam aan de sinaasappelbomen (*naranjos*) die er door de christenen na de reconquista werden geplant. De charme van deze patio ligt in zijn eenvoud

GEEN MENSELIJKE FIGUREN

Omdat de islam menselijke afbeeldingen verbiedt, bestaan de decoraties uit vegetale en geometrische motieven: opengewerkt marmer, stucwerk en mozaïeken vormen een decor van een ongeëvenaarde verfijning. Ook het schrift werd als ornament gebruikt: in sierlijke Koefische letters werd het heilige woord van de Profeet in de verzen van de Koran uitgedrukt. Een schitterend voorbeeld daarvan is de toegangsboog van de mihrab, waar op de *alfiz* de 99 namen van Allah en lofbetuigingen aan de sultan vermeld staan.

Vertaling	Henriëtte Gorthuis, Alexander van Kesteren, Frans Lueb, Laurens van Mastrigt, Mieke Moors, Marieke van Ommeren, Michèle Schedler
Eindredactie	Karin Evers
Opmaak	Asterisk*, Amsterdam
Omslagfoto	Marques/Shutterstock
Oorspronkelijke titel	Andalousie
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Uitgevers	Philippe Orain (Michelin, Parijs) Lieven Defour (Lannoo, Tielt)
Eindredactie	Matilde Miñón
Redactie	France Bourboulon, Dominique Camus, Alexandra Didier, Anne Duquénoy, Mathieu Guillochon, Maria Gutiérrez Alonso, Mélanie Lemaire, Matilde Miñón, Denis Montagnon, Pierre Plantier, Claire Rideau, Natacha Sardou, Magali Triano
Grafisch ontwerp	Christelle Le Déan, Sandro Borel
Omslagontwerp	Keppie&Keppie, Varsenare
Cartografie	Augustin Ciuraru, Evelyne Girard, Thierry Lemasson, Alain Robert
	Stadsplattegronden: © MICHELIN en © 2006-2016 TomTom. All rights reserved.
Met dank aan	Maria Gaspar, Marie Simonet, Sophie Roques, Pierre-Olivier Signe, Maria Gutiérrez, Bogdan Gheorghiu, Cristian Catona, Hervé Dubois, Pascal Grougon, Dominique Auclair, Béatrice Peyret-Vignals

© Michelin

© Cartografie: Michelin

© Nederlandse tekst: Uitgeverij Lannoo, nv, Tielt, 2019

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezienswaardigheden, internetadressen) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld.

Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres

De Groene Reisgids
Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt
degroenereisgids@lannoo.be

De Groene Reisgids
Uitgeverij Terra Lannoo bv
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam Zuidoost
info@terralannoo.nl

www.lannoo.com

D/2019/45/178 - NUR 512
ISBN 978 94 014 5722 4

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.